Lieta Nr.C28409010

SKC – 1981/2013

S P R I E D U M S

Rīgā 2013.gada 20.novembrī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:

senatore referente M.Zāģere

senators A.Laviņš

senators K.Torgāns,

izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar atbildētāja /V.R./ (*/V.R./*) kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2012.gada 11.decembra spriedumu /R.N./ prasībā pret /V.R./ par uzturlīdzekļu piedziņu.

A p r a k s t o š ā d a ļ a

[1] /R.N./ 2010.gada 5.novembrī cēlusi tiesā prasību pret /V.R./ par uzturlīdzekļu Ls 125 mēnesī piedziņu nepilngadīgā dēla /R.R./, dzimuša /datums/, uzturam, līdz brīdim, kad bērns pats spēs sevi apgādāt.

Prasības pieteikumā norādīts tālāk minētais pamatojums.

[1.1] Kopš dēla /R.R./ piedzimšanas atbildētājs apciemojis dēlu trīs reizes, pēdējo reizi 2009.gada rudenī. Bērna uzturēšanai atbildētājs naudu nav devis. Prasītāja dēla uzturam mēnesī iztērē apmēram Ls 250, ko veido izdevumi Ls 41,30 par saņemtajiem komunālajiem pakalpojumiem; samaksa Ls 35 par bērnudārzu, izmaksas Ls 44,80 par veselības aprūpi un ikdienā nepieciešamajām precēm, izmaksas Ls 84 par uzturu, ņemot vērā, ka bērnam ir alerģija pret dažiem pārtikas produktiem, Ls 28,53 apģērba un apavu iegādei, Ls 5 - par informatīvi izglītojošiem, audzinošiem un izklaides pasākumiem un Ls 26,50 - transporta izdevumi.

[1.2] /V.R./ mantiskais stāvoklis ļauj viņam maksāt uzturlīdzekļus Ls 125 mēnesī dēla uzturam. Viņš saņem invaliditātes pensiju Ls 150 mēnesī, kā arī invalīdiem paredzētus dažādus atvieglojumus, atbildētājam pieder vairāki nekustamie īpašumi un transportlīdzeklis. Savukārt prasītāja strādā SIA ,,/xxx/ R" ar darba samaksu Ls 345,49 mēnesī, viņai katru mēnesi ir jāatmaksā kredīts un vienai uzturēt bērnu ir ļoti grūti.

Prasība pamatota ar Civillikuma 179.pantu.

[2] Ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012.gada 27.marta spriedumu prasība apmierināta daļēji.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar atbildētāja iesniegto apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2012.gada 11.decembrī nosprieda prasību apmierināt daļēji, piedzīt no /V.R.//R.N./ labā nepilngadīgā dēla /R.R./ uzturam Ls 100 mēnesī, sākot no 2010.gada 5.novembra līdz dēla pilngadībai, un ar lietas vešanu saistītos izdevumus Ls 73,72, kā arī valsts ienākumos valsts nodevu Ls 155 un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus Ls 219,88.

Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Pirmās instances tiesa ir pareizi novērtējusi lietā esošos pierādījumus, kas apstiprina atbildētāja mantisko stāvokli un taisījusi

tiem atbilstošu spriedumu, tāpēc, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 432.panta piekto daļu, apelācijas instances tiesa pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai attiecībā par piedzenamo uzturlīdzekļu apmēru.

Atbildētājs apelācijas sūdzībā izteiktos iebildumus nav pierādījis. Lietā iesniegtie pierādījumi apstiprina, ka atbildētājs nepilnīgi raksturo viņa mantisko stāvokli nolūkā izvairīties no uzturlīdzekļu maksāšanas pienākuma. Nav iegūti pierādījumi, kas apstiprinātu, ka atbildētāja mantiskais stāvoklis liedz viņam samaksāt uzturlīdzekļus pirmās instances tiesas noteiktajā apmērā. Kā nepierādīts noraidāms atbildētāja apgalvojums, ka viņš ir piedalījies bērna uzturēšanā, sagādājot pārtiku, un pieskatījis bērnu.

Atzīstams par pierādītu, ka atbildētāja mantiskais stāvoklis ir labāks nekā prasītājai. Atbildētājam pieder vairāki nekustamie īpašumi, kā arī automašīna. Nav iesniegti pierādījumi, kas dotu pamatu uzskatīt atbildētājam piederošos nekustamos īpašumus par mazvērtīgiem vai tādiem, no kuriem nevar saņemt papildienākumus. Atbildētāja iebildums, ka viņam piederošo nekustamo īpašumu vērtība ir mazāka, nekā dzīvoklim, kas atrodas prasītājas valdījumā, vērtējams kā pieņēmums, kas nav pamatots ar lietā iesniegtiem pierādījumiem par īpašumu vērtību.

Tāpat kā nepierādīti noraidāmi /V.R./ iebildumi, ka viņš visu invaliditātes pensiju tērē medikamentiem, maksā par aprūpi, par saņemtajiem komunālajiem pakalpojumiem, pērk malku, automašīnas degvielu, veic kredīta maksājumus un mājas apdrošināšanas iemaksas, tādēļ pēc šo izdevumu veikšanas viņam atliek 200 liti jeb Ls 40,41 mēnesī, no kuriem Ls 20 atbildētājs ir gatavs maksāt dēla uzturam.

Novērtējot visus lietā iesniegtos pierādījumus to kopsakarā, secināms, ka nav pamata grozīt pirmās instances tiesas noteikto uzturlīdzekļu apmēru.

Tā kā prasība apmierināma, no atbildētāja prasītājas labā saskaņā ar Civilprocesa likuma 44.panta pirmās daļas 3.punktu piedzenami Ls 73,72, t.i., izdevumi rakstveida pierādījumu iegūšanai un dokumentu tulkošanai.

[3.2] Ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesneša 2012.gada 8.jūnija lēmumu, atbildētājs atbrīvots tikai no valsts nodevas samaksas par apelācijas sūdzības iesniegšanu. No citiem tiesas izdevumiem viņš nav atbrīvots, apelācijas instances tiesai nav iesniedzis attiecīgu lūgumu, kas būtu izlemjams ar spriedumu.

Tāpēc tiesas izdevumi, kas atbilstoši Civilprocesa likuma 42.panta pirmajai daļai piespriežami no atbildētāja valsts ienākumos, ir valsts nodeva Ls 155, kas aprēķināma, ņemot vērā piespriesto uzturlīdzekļu apmēra gada kopsummu, un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi, kopā Ls 219,88.

[4] Spriedums daļā, ar kuru no /V.R.//R.N./ labā piedzīti uzturlīdzekļi Ls 100 mēnesī nepilngadīgā dēla /R.R./uzturam, sākot no 2010.gada 5.novembra līdz bērna pilngadībai, un ar lietas vešanu saistītie izdevumi Ls 73,72, kā nepārsūdzēts stājies likumīgā spēkā.

[5] /V.R./ iesniedzis kasācijas sūdzību par apelācijas instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru no viņa valsts ienākumos piedzīta valsts nodeva Ls 155 un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi Ls 219,88, kurā lūdzis spriedumu pārsūdzētajā daļā atcelt.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka ar Panevēžas Valsts garantētās juridiskās palīdzības dienesta (VGTP) 2011.gada 24.janvāra lēmumu Nr.(1-2)-SP1-0157 „Par otrreizējās juridiskās palīdzības sniegšanu" Lietuvas valsts tiesu institūcijās /V.R./ ir atbrīvots no zīmogdevas un citiem tiesvedības izdevumiem, kas ņemams vērā, izlemjot jautājumu par tiesāšanās izdevumu piedziņu.

M o t ī v u d a ļ a

[6] Pārbaudījis sprieduma pārsūdzētajā daļā likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473.panta pirmajā daļā, Senāts uzskata, ka spriedums norādītajā daļā atceļams.

[7] Kaut arī nevar piekrist kasācijas sūdzības iesniedzēja viedoklim, ka par pamatu viņa atbrīvošanai no tiesas izdevumiem valsts ienākumos būtu atzīstams Panevēžas Valsts garantētās juridiskās palīdzības dienesta (VGTP) 2011.gada 24.janvāra lēmums, jo atbilstoši Līguma par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām starp Latvijas Republiku, Igaunijas Republiku un Lietuvas Republiku (spēkā no 1994.gada 3.aprīļa) 29.panta otrajai daļai un 31.panta pirmajai daļai konkrētās civillietas izskatīšanas kārtību noteic Latvijas Republikas normatīvie akti, Senāts vienveidīgas tiesu prakses veidošanas nolūkā uzskata par nepieciešamu izvērtēt, vai apelācijas instances tiesa pareizi izspriedusi jautājumu, kas saistīts ar tiesas izdevumu piedziņu no atbildētāja.

[7.1] Civilprocesa likuma 43.pantā paredzēti izņēmumi no vispārīgiem noteikumiem par tiesas izdevumiem, uzskaitot gadījumus, kādos lietas dalībnieki atbrīvoti no tiesas izdevumu samaksas.

Šā likuma 43.panta ceturtā daļa noteic, ka tiesa vai tiesnesis, ievērojot fiziskas personas mantisko stāvokli, pilnīgi vai daļēji atbrīvo to no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī atliek valsts ienākumos piespriesto tiesas izdevumu samaksu vai sadala to termiņos.

No minētās normas tekstuālās uzbūves izriet, ka kritērijs atbrīvošanai no tiesas izdevumu samaksas ir fiziskas personas mantiskais stāvoklis, proti, tādi objektīvi pastāvoši apstākļi, kas liecina par fiziskas personas nespēju pilnīgi samaksāt tiesas izdevumus. Turklāt šīs normas noteikumi attiecināmi uz abām strīda pusēm – gan prasītāju, gan atbildētāju. Ja prasītājs lūgumu par atbrīvošanu no valsts nodevas samaksas var pieteikt, ceļot prasību, tad atbildētājs savu lūgumu attiecībā uz valsts nodevas samazināšanu, atbrīvošanu no samaksas, sadalīšanu termiņos vai atlikšanu, kā rāda tiesu prakse, parasti izsaka, iesniedzot apelācijas sūdzību. Senāta ieskatā nebūtu pamata sagaidīt, ka atbildētājs šādu lūgumu iesniegtu jau lietas iztiesāšanas gaitā, jo tad viņam jāpieļauj, ka tiesas spriedums būs labvēlīgs prasītājam, taču situācijā, ka puses strīdu nav spējušas atrisināt ārpustiesas ceļā, tā ir reti sastopama parādība.

[7.2] Tiesas izdevumi, kurus veido: 1) valsts nodeva, 2) kancelejas nodeva, 3) ar lietas izskatīšanu saistītās izmaksas, atlīdzināšanu valstij regulē Civilprocesa likuma 42.panta normas.

Šā panta pirmā daļa, uz kuru atsaukusies apelācijas instances tiesa, noteic, ka tiesas izdevumi, ja prasītājs no to samaksāšanas bijis atbrīvots, piespriežami no atbildētāja valsts ienākumos proporcionāli apmierinātajai prasījuma daļai.

Norādītā norma nesatur atrunu, ka minētais attiecas arī uz atbildētāju, kurš no tiesas izdevumu samaksas ticis atbrīvots.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 42.panta ceturtajai daļai, ja abas puses ir atbrīvotas no tiesas izdevumiem, tos uzņemas valsts.

Tādējādi, apspriežot jautājumu par nesamaksāto tiesas izdevumu piedziņu no atbildētāja valsts ienākumos, minētā norma piemērojama gadījumā, ja ar tiesas vai tiesneša lēmumu atbildētājs pilnīgi atbrīvots no visiem tiesas izdevumiem. Savukārt tiesisko situāciju, kad atbildētājs atbrīvots no valsts nodevas samaksas, veicot kādu atsevišķu procesuālo darbību, piemēram, iesniedzot apelācijas sūdzību, Civilprocesa likuma 42.panta normas tieši neregulē. Taču minētais, ņemot vērā Civilprocesa likuma 5.panta piektajā daļā noteikto (likuma un tiesību analoģija), nenozīmē, ka šā likuma 42.panta ceturtajā daļā paredzētās sekas nevar tikt attiecinātas uz izšķiramo jautājumu par tiesas izdevumu atlīdzināšanu valstij. Tādēļ katrā konkrētajā gadījumā tiesai jāapsver, vai tiesas izdevumu piedziņa valsts ienākumos no atbildētāja, kurš kā mazturīgs, pamatojoties uz tiesneša (tiesas) lēmumu, ticis atbrīvots no valsts nodevas samaksas, nenonāks pretrunā ar Civilprocesa likuma 43.panta ceturtajā daļā ietvertās normas jēgu un mērķi. Citiem vārdiem, svarīgi ir noskaidrot, vai apstākļi, kas bijuši par pamatu atzinumam, ka atbildētājs mantiskā stāvokļa dēļ nav spējīgs samaksāt valsts nodevu, tiesvedības laikā līdz sprieduma taisīšanai ir mainījušies, piemēram, atbildētāja mantiskais stāvoklis uzlabojies tiktāl, ka viņš vairs neatbilst maznodrošinātas personas statusam un līdz ar to nevar pretendēt uz pilnīgu atbrīvošanu no tiesas izdevumu atlīdzināšanas valstij. Savukārt, ja šādi apstākļi nav konstatēti, tad jautājums par tiesas izdevumiem izspriežams, pēc analoģijas piemērojot Civilprocesa likuma 42.panta ceturtās daļas normu.

[8] No Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesneša 2012.gada 8.jūnija lēmuma redzams, ka /V.R./ pilnīgi atbrīvots no valsts nodevas samaksas, iesniedzot apelācija sūdzību, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 43.panta ceturto daļu, jo, izvērtējot atbildētāja pieteikto lūgumu, atzīts, ka viņš mantiskā stāvokļa dēļ nespēj to samaksāt *(sk. lietas 1.sēj., 214.lpp.*).

Piedzīdama no atbildētāja tiesas izdevumus kopsummā Ls 374,88, Civillietas tiesas kolēģija nav nodibinājusi apstākļus, kas ļauj izdarīt secinājumu, ka /V.R./ mantiskais stāvoklis apelācijas tiesvedības gaitā uzlabojies un šos izdevumus atbildētājs spēj samaksāt.

Ņemot vērā minēto kopsakarā ar iepriekš izklāstītajiem argumentiem, Senāts uzskata, ka konkrētajā gadījumā pēc analoģijas bija piemērojami Civilprocesa likuma 42.panta ceturtās daļas noteikumi, ko Civillietu tiesas kolēģija nav darījusi. Tādējādi spriedums daļā, ar kuru no atbildētāja piedzīti tiesas izdevumi valsts ienākumos, atceļams. Vienlaikus atzīstams, ka nav lietderīgi lietu šajā daļā nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā, jo konstatētos apstākļus ir pamats kvalificēt kā tādus, kuriem pastāvot, tiesas izdevumus jāuzņemas valstij.

R e z o l u t ī v ā d a ļ a

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2012.gada 11.decembra spriedumu atcelt daļā, ar kuru no /V.R./ valsts ienākumos piedzīta valsts nodeva Ls 155 un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi Ls 219,88, nenododot lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore	M.Zāģere
Senators	A.Laviņš
Senators	K.Torgāns